

Міністерство освіти і науки України

Національний університет харчових технологій

**80 МІЖНАРОДНА НАУКОВА
КОНФЕРЕНЦІЯ
МОЛОДИХ УЧЕНИХ,
АСПІРАНТІВ І СТУДЕНТІВ**

*“Наукові здобутки молоді –
вирішенню проблем харчування людства
у XXI столітті”*

Частина 4

10–11 квітня 2014 р.

Київ НУХТ 2014

8. Вплив української преси на свідомість людей у роки Великої Вітчизняної війни

Наталія Тацієнко, Надія Левицька

Національний університет харчових технологій

Вступ: Цього року ми відзначаємо 70-річчя визволення України від німецько-фашистських загарбників. У роки війни надзвичайно важливе значення відводилося засобам масової інформації, які працювали в особливому режимі. Саме ЗМІ були чи не єдиним методом отримання інформації з фронту, особливо це стосувалося радіо та преси. Ці засоби мали надзвичайний вплив на свідомість людей, піднімаючи їх бойовий дух на фронтах, та даючи надію тим, хто працював у тилу.

Матеріали та методи: При дослідженні впливу преси на свідомість людей використовувались методи аналізу та узагальнення, порівняльно-історичний та об'єктивізму. Це допомогло нам виділити основні завдання преси, проаналізувати її діяльність та показати вплив на свідомість людей.

Результати: 22 червня 1941 року Друга світова війна перекидається на територію Радянського Союзу. Єдиним способом отримати інформацію з фронту було радіо і преса. Тому всі ЗМІ під час Великої Вітчизняної війни починають працювати в особливому режимі. У газетах і на Всесоюзному радіо з'являються військові відділи. Їх головне завдання - показувати підступні задуми ворога, розкривати його загарбницькі плани по відношенню до народів СРСР, а також роз'яснювати населенню та воїнам, що війна для нашого народу є справедливою, бо покликана захищати Батьківщину від віроломних загарбників.

У перші дні війни редакції перебудовували роботу на новий лад. Скорочувалися удвічі кількість центральних газет (до 18), зменшувалися їх тиражі. Перестали виходити багато спеціалізовані, галузеві, а також комсомольські видання. Скоротилася й місцева преса. Але створювалась мережа нових видань, перш за все, фронтових газет військових підрозділів всіх рівнів: армійські, бригадні, стрілецькі, танкові, загальновійськових з'єднань, військ протиповітряної оборони. Всього до кінця 1942 р. створюється близько 700 таких газет. Почесне місце серед них займала «Красна Армия», яка почала виходити в перший же день війни. До її складу входили Микола Бажан, Сава Голованівський, Віктор Кондратенко, Іван Ле, Андрій Малишко, Леонід Первомайський. Військовим кореспондентом газети став Олександр Довженко, який згодом отримав орден Червоного Прапора[3, с.156]. Під час війни у тилу видавалися українські республіканські газети партійних і радянських органів такі як: «Комуніст» (з січня 1943 року — «Радянська Україна») та «Советская Украина» (з січня 1944 року — «Правда України»). Виходили друком громадсько-політичні журнали «Українська література» і «Україна», які не просто несли інформацію про події на фронті, а й друкували твори патріотичної тематики українських літераторів, зокрема Івана Багряного і Юрія Шевельова[5].

Крім центральних свої газети видавали підпільні організації, партизанські об'єднання і загони. Так, у Вінницькій області виходила газета «Партизанська правда», у Київській — «Народний месник», а в партизанському загоні імені Боженка — «Вільна Україна». 31 липня 1941 року вийшов перший номер газети для окупованих територій «За Радянську Україну!», редколегію якого склали Микола Бажан, Ванда Василевська, Олександр Корнійчук. Їх головним завданням стала

боротьба з ворогом у його тилу. Загалом було створено 17 газет, розрахованих на знищення військ противника[2, с.19].

Нажаль, у перші тижні війни гітлерівці захопили західну Україну, а в перші її місяці зайняли значну її східну частину. Кілька місяців уся територія України знаходилася під німецько-фашистською окупацією. За цей час Німецька цензура жорстко контролювала зміст українських газет, яким заборонялося, між іншим, торкатися теми майбутнього України. Тих, хто не виконував цього, жорстоко карали. Наприклад, ув'язнили редактора газети «Волинь» Уласа Самчука, розстріляли в Бабиному Яру редакторку київського часопису «Літаври» Олену Телігу, там само знищили публіцистів Петра Олійника та Івана Рогача[1, с.134]. Окупаційна влада вела політику зменшення кількості українських видань, тому протягом перших місяців 8 газет перестали виходити. Деякі редакції, наприклад, «У біій» (Косів), «Воля Покуття» (Коломия), «Рогатинське слово», прагнуть пристосуватися до нових умов і вижити, зберегти свою корисність і новій владі, і читачам, наприклад, друкували «Самоучку німецької мови», що може бути розцінено як поступка в національній справі та колабораціонізм з нацистами. Серед українського населення ці видання були менш авторитетними, бо співпрацювали з німцями[4, с.147].

Висновки: Отже, підсумовуючи можна констатувати, що українська преса відіграла важливу роль у роки Другої світової війни. Вона сприяла та прискорила перемогу радянських військ у війні. Її основними тематичними напрямками були повідомлення з фронтів, пропаганда справедливого характеру війни, розгортання мобілізаційних ресурсів, переведення промисловості на виробництво військової продукції, евакуаційні проблеми.

Література

1. Курилишин К. Українське життя в умовах німецької окупації (1939–1944) / К. Курилишин. — Л., 2010. — С. 132–136
2. Чайковський І. Українські періодичні видання в Другій світовій війні, 1939-1945 / Ред. і доп. М. Кравчук. - Філадельфія: Київ, 1976. - 19 с.
3. Черняков Б. І. Окупаційна преса Райхскомісаріату Україна // 36. праць Науково-дослідного центру періодики / ЛНБ ім. В. Стефаника. - Л., 2003. - С. 152-159.
4. Черняков Б. І. Періодична преса на окупованій території України / Б. І. Черняков // Наукові записки Інституту журналістики. — 2005. — Т. 18. — С. 131–158
5. Якиров П. Оккупация. Газета. Ворошиловград. / П. Якиров [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://shusek-yakirposad.blogspot.com/2008/08/blog-post_18.html